

Vélemény, vita

MAGYARORSZÁGI KUTATÁSI PÁLYÁZATOK ÉS ÖSZTÖNDÍJAK FIATAL KUTATÓI SZEMMEL Általános irányelvek és ajánlások a Fiatal Kutatók Akadémiájától

RESEARCH GRANTS AND SCHOLARSHIPS IN HUNGARY FROM THE PERSPECTIVE OF YOUNG RESEARCHERS General Principles and Recommendations from the Hungarian Young Academy

Alpár Donát¹, Dékány Éva², Kiss Gábor Gyula³, Máté Ágnes⁴, Schlosser Gitta⁵,
Solymosi Katalin⁵, Toldi Gergely¹, Török Péter⁶

¹PhD, Semmelweis Egyetem

²PhD, Nyelvtudományi Intézet

³PhD, Atommagkutató Intézet

⁴PhD, Szegedi Tudományegyetem

⁵PhD, Eötvös Loránd Tudományegyetem

⁶PhD, DSc, Debreceni Egyetem, molinia@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÁS

A hazai fiatal kutatók szakmai teljesítményét, versenyképességét és életpálya-kilátásait nagymértékben befolyásolják a magyarországi kutatási pályázatok és ösztöndíjak. A Fiatal Kutatók Akadémiájának egyik kiemelt célja a kutatói életpálya vonzerejének és fenntarthatóságának növelése, amelyhez elengedhetetlen a kutatási források harmonizált, hatékony, igazságos és átlátható elosztása. Közleményünkben a kutatási pályázatok és ösztöndíjak kiírásával, elbírálásával és teljesítésével kapcsolatos kiemelkedő szempontokra hívjuk fel a figyelmet. A megfogalmazott, külföldi párhuzamokkal is bíró irányelvek az *igazságos és elfogulatlan versenyhelyzet*, a nemzetközi kutatási környezethez illeszkedő *minőségbiztosítás és átláthatóság*, valamint a fiatal kutatók sajátos élethelyzetét tekintetbe vevő *méltányosság* kritériumai alapján kívánunk ajánlásokat tenni a hazai kutatási pályázatok és ösztöndíjak kiírói felé. Az irányelvek egy része már ma is jellemzően érvényesül a hazai pályázati rendszerekben; több fontos felvetés korábban már megfogalmazódott, de kivitelezésük nem valósult meg teljes mértékben; néhány javaslatunk pedig még egyáltalán nem jelent meg a hazai gyakorlatban. Célunk a konstruktív párbeszéd elindítása annak érdekében, hogy elősegítsük a hazai pályázati rendszer optimalizálását, amely elengedhetetlen a magyar kutatói társadalom jövőjét megtestesítő fiatal kutatók szakmai hatékonyságának és nemzetközi versenyképességének növeléséhez, valamint a kiszámítható és folytonos kutatói életpálya-modell megteremtéséhez.

ABSTRACT

National research grants and scholarships have a profound influence on the professional achievements, competitiveness and career prospects of young researchers in Hungary. One of the key aims of the Hungarian Young Academy is to increase the attractiveness and sustainability of the career path in research. To achieve this goal, research resources should be distributed effectively, fairly, transparently and in a highly coordinated manner. In this paper, we raise awareness of important criteria that should be applied to the call for proposals, reviewing process, and evaluation of research grants and scholarships. The proposed principles, which also have parallels in the international scientific context, aim to provide guidelines to Hungarian research agencies and scholarship boards to ensure fair and unbiased competition, transparency and quality control suited to the international research environment, as well as considerations towards the specific circumstances of young researchers. Some of these principles are already applied in Hungarian research funding schemes, while others have previously been proposed without reaching full implementation. In addition, some of our recommendations can still be considered as novel in Hungary. Our aim is to start a constructive dialogue in order to optimize Hungarian research schemes. This is essential to increase the professional efficiency and international competitiveness of young researchers representing the future of the Hungarian scientific research community, and to create a reliable and continuous career model in research.

Kulcsszavak: fiatal kutató, kutatási pályázat, ösztöndíj, irányelvek, fenntartható életpálya

Keywords: young researcher, research grant, scholarship, principles, sustainable career

1. BEVEZETÉS

A sikeres kutatói pálya elengedhetetlen feltétele a kutatási tevékenység költségeit fedező anyagi források folyamatos rendelkezésre állása. Szintén alapkövetelmény a kutató megfelelő szintű személyes anyagi elismerése, amelynek hiánya megélhetési problémákon keresztül jelentősen akadályozza a nagy hatású eredményekhez vezető zavartalan és elmélyült kutatói munkát. A fentiekből, valamint a hazai kutatói bértábla fiatal kutatókra jellemzően vonatkozó (URL1), alacsony alapbér összegeiből (URL2) következően a kutatási pályázatok és ösztöndíjak elnyerése kiemelkedő jelentőséggel bír a Magyarországon kutatási tevékenységet végző fiatalok számára.

A 2018-as évben kérdőíves felmérést végeztünk a PhD-fokozattal rendelkező, 45 év alatti kutatók körében annak érdekében, hogy betekintést nyerjünk a hazai fiatal kutatók élethelyzetébe, munkakörülményeibe és karrierkilátásaiba (URL2; Alpár et al., 2019). A több mint 1700 válaszadó véleménye egyebek mellett egyértelműen rámutatott olyan pályázatokkal és ösztöndíjakkal kapcsolatos tapasztalatokra, valamint életkorból adódó sajátosságokra is, amelyekre a hazai pályázati rendszereknek adaptívan reagálniuk kell annak érdekében, hogy a magyarországi

fiatal kutatók nemzetközi környezetben is versenyképes munkakörülmények között dolgozhassanak. Az ország szellemi tőkéje szempontjából hozzáadott értéket teremtő fiatal kutatók jelentik a kutatói társadalom jövőjét, ebből következően véleményük figyelembevétele kiemelt jelentőségű a hazai kutatói réteg megfelelő utánpótlásának biztosításához.

2. CÉLKITŰZÉS

Jelen publikációnkban azokat a szempontokat kívánjuk összefoglalni, amelyeket kiemelten fontosnak tartunk ahhoz, hogy a hazai fiatal kutatókat érintő pályázatok kiírása, bírálata és teljesítése kapcsán teljesüljenek: 1) az *igazságos és elfogulatlan versenyhelyzet*; 2) a nemzetközi kutatási környezethez illeszkedő *minőségbiztosítás és átláthatóság*; valamint 3) a fiatal kutatók sajátos élethelyzetét tekintve vevő *méltányosság* alapvető feltételei, beleértve a pályázáshoz szükséges idő és adminisztrációs terhek racionalizálását is (Lawrence, 2009; von Hippel–von Hippel, 2015). Az alábbi ajánlások összeállításában elsősorban a kérdőíves felméréseink eredményeire és saját személyes tapasztalatainkra támaszkodtunk. Ezeket túl figyelembe vettük azokat a felvetéseket is, amelyeket a Magyar Tudományos Akadémia Székházában 2019 májusában megrendezett III. Fiatal Kutatók Fórumának résztvevői fogalmaztak meg (URL3). Szándékaink szerint a jelen közlemény segítheti majd a hazai kutatási és ösztöndíjpályázatokat kiíró szervezetek munkáját azáltal, hogy bemutatja azokat a fiatal kutatók számára fontos szempontokat, amelyek mentén konstruktív párbeszéd kezdeményezhető a pályázati rendszerek optimalizálásáról. Az alábbiakban összesen harminchat pontban a magyarországi pályázati környezetre reflektáló ajánlásokat fogalmaztunk meg, a pályázatok és ösztöndíjak kiírási, bírálati és teljesítményértékelési szakaszaira vonatkozóan. Ezek az irányelvek szellemiségükben hasonlóak, elvárásaik tekintetében azonban visszafogottabbak, mint a Global Young Academy által 2012-ben megfogalmazott irányelvek, amelyek a kutatási pályázati mechanizmusok nemzetközi reformjához kívántak iránymutatást adni (URL4).

3. IRÁNYELVEK ÉS AJÁNLÁSOK

3.1. Kutatási pályázatok és ösztöndíjak kiírása

1. *A hazai kutatási pályázatok és ösztöndíjak harmonizációja.* A hazai pályázatok törekedjenek a kutatói életpálya minden egyes szakaszának lefedésére, mind a személyi juttatások, mind a dologi költségek tekintetében. Ennek hiánya veszélyeztetheti a folyamatos és zavartalan kutatói munkát,

növelve az elvándorlás vagy pályaelhagyás valószínűségét is, különösen a fiatalok és a családosok körében. A támogatási források hatékony szétosztása érdekében kívánatos az egyes támogatási rendszerek párhuzamosságainak felülvizsgálata és csökkentése is.

2. *Oktatói és kutatói életpályákhoz illeszkedő pályázatok.* A hazai pályázatok rendszere egyaránt segítse az egyetemi környezetben és a kutatóintézetekben dolgozó fiatalokat.
3. *Interszektorális kollaborációk és karrier átmenetek.* A pályázati rendszerek ösztönözzék az egyetemi/kutatóintézeti és ipari szektorok közötti szoros együttműködést, és segítsék a kutatók karrierváltását mindkét irányban.
4. *Interdiszciplináris kutatások.* A 21. századi kutatások komplex kihívásai miatt egyre intenzívebb a hagyományos tudományterületeken átívelő kollaborációk nemzetközi térnyerése, amelyre reagálva Magyarországon is szükség lenne az interdiszciplináris és a határterületeken végzett kutatások kiemelt támogatására.
5. *Mobilitás és külföldről való hazatérés ösztönzése.* A külföldi tapasztalatszerzés kulcsfontosságú a legtöbb tudományterület esetében, ennek ellenére felmérésünk tanúsága szerint a hazai fiatal kutatók majdnem kétharmadának nincs jelentős külföldi munkatapasztalata (URL2). A pályázatoknak ezért fontos lenne anyagilag ösztönözniük a fiatal kutatók sokoldalú, multidiszciplináris fejlődését külföldi irányú mobilitáson és megszerzett tudás hazahozatalán keresztül.
6. *A pályázóra vonatkozó kritériumok.* A pályázati kiírásban legyen egyértelműen körülhatárolva az a célcsoport, amelynek tagjai pályázatot nyújthatnak be az adott felhívás keretében. A pályázóra vonatkozó kritériumok csak olyan elemeket tartalmazzanak, amelyek az adott tudományterület vonatkozásában objektíven megítélhetők, valamint nemzetközi szinten is értelmezhetők, ismertek és széles körben elfogadottak.
7. *A valós kutatói tapasztalat figyelembevétele.* A pályázók körének meghatározásakor az életkor helyett a PhD-fokozat megszerzésétől eltelt idő kerüljön hangsúlyosan figyelembevétele.
8. *A pályázók körének racionális meghatározása.* Az összes pályázati típusban (alapkutatási, innovációs, publikációs stb.) legyen differenciált pályázati kiírás, amely figyelembe veszi a kutatói tapasztalatot, kiküszöbölve annak az aránytalanságnak a lehetőségét, hogy a fiatal kutatóknak akár évtizedekkel több kutatási tapasztalattal rendelkező kollégáikkal kelljen versenyezniük (URL4).
9. *Nemek egyensúlya.* A pályázati felhívások kifejezetten ösztönözzék a női kutatók jelentkezését, akik jellemzően alulreprezentáltak már a fiatal kutatói korosztályban is.

10. *Külföldön szerzett tudományos fokozat elismerése.* A 21. századi dinamikus tudományos versenyben a külföldön megszerzett tudás Magyarországra hozatalának kritikus gátló tényezője az, hogy a külföldön megszerzett tudományos fokozatot a hazai pályázati rendszerek nem ismerik el automatikusan, a honosítás pedig időigényes, egyes esetekben teljesen lehetetlen. A pályázati rendszerekben ezért indokolt lenne a PhD-fokozatok egy jól körülhatárolt, megbízható részének (például az OECD-országokban vagy az EU tagországaiban szerettek) honosítás nélküli elfogadása, az ezeken az országokon kívül megszerzett fokozat, illetve munkatapasztalat megítélése pedig egyéni elbírálás tárgyát képezhetné.
11. *Karriermegszakítást követő visszatérés ösztönzése.* Külföldi példákhoz hasonlóan (például Marie Skłodowska-Curie Actions) Magyarországon is szükség lenne olyan pályázatok kiírására, amelyek kifejezetten az életpályájukat megszakítás után folytatni kívánó fiatal kutatókat segítik. Ez a pályázati típus kiemelten fontos a gyermekvállalás után visszatérést fontolgató kutatók ösztönzéséhez.
12. *Pályázati korhatárra vonatkozó kedvezmények.* Minden pályázati kiírás biztosítson korhatárra, illetve a PhD-fokozatszerzés óta eltelt időre vonatkozóan kedvezményt a gyermekgondozással otthon töltött idő után mind a nők, mind a férfiak esetében, orvos végzettségüeknél pedig a kötelező klinikai gyakorlat időtartamára vonatkozóan is. Ezenkívül lehessen méltányossági alapon kedvezményt kérvényezni tartósan beteg családtag ápolása, tartós saját betegség, illetve korábban teljesített kötelező sorkatonai/polgári szolgálat esetén.
13. *Karriermegszakítás figyelembevétele a publikációs lista megítélésekor.* A pályázati felhívás tartalmazzon egyértelmű és pontos leírást arra vonatkozóan, hogy karriermegszakítás esetén az elmúlt öt év vagy tíz év publikációi milyen szabályok szerint kerülnek megítélésre hatástényező és hivatkozások tekintetében. Javasoljuk, hogy sajátos helyzetét figyelembe véve a pályázó fiatal kutató jelölhesse meg az őt igazolhatóan megillető „inaktív időszak” kezdő és befejező dátumát.
14. *Rugalmas munkaidő és részállású alkalmazási lehetőségek.* A részmunkaidő és rugalmas munkavégzés lehetősége kiemelten fontos azoknak a fiatal családosoknak, akik a gyermekvállalás miatt nem szeretnének kiszakadni a kutatásból, vagy adott esetben teljesen leállítani saját kutatásaikat. A pályázatok ezért tegyék opcionálisan elérhetővé a részmunkaidőben történő foglalkoztatást mind résztvevő, mind vezető kutatói minőségben.
15. *Pályázással kapcsolatos adminisztrációs terhek racionalizálása.* A pályázáshoz jelenleg elengedhetetlen és jelentős időbefektetést igénylő adminisztrációs terhek csökkenthetők lennének a hazai pályázati rendszerek

nagyobb mértékű harmonizációjával, szükségtelenné téve a rendszerint kötelezően megadandó adatok pályázati felületekre való többszöri bevezetését. Külföldi mintára (például NIH Biosketch) megfontolandó egy egységes *online* hazai rendszer bevezetése. Ez az MTMT2-höz hasonlóan tárolná a pályázó folyamatosan aktualizált önéletrajzi adatait, amelyeket elektronikusan csatolni lehetne az egyes pályázatokhoz, jelentős időmegtakarításhoz jutva. Nemzetközi felmérések szerint jelenleg egy kutatási pályázat beadása átlagosan 38 munkanap befektetést igényel a vezető kutató részéről, amely a 250 napos munkaévnek több mint 15%-át teszi ki (Gurwitz et al., 2014).

16. *A pályázat beküldésének időperiódusa.* A pályázat meghirdetése és beküldési határideje között kellően hosszú idő legyen meghatározva ahhoz, hogy a kiírásban definiált célcsoport tagjai a kiírásban megkövetelt, a jelentkezéshez potenciálisan szükséges külső adminisztrációs ügyeket (például: igazolások beszerzése) el tudják intézni. Ez különösen fontos új pályázatok, illetve újonnan bevezetett pályázati kritériumok esetében. Alternatív megoldásként az újonnan bevezetni tervezett kritériumok legalább három hónappal korábbi meghirdetése is sokat segítené.
17. *Elbírálási szempontok átlátható és előzetes meghirdetése.* A pályázat elbírálásához használt szempontrendszer az egyes szempontok súlyának pontos, kvantitatív megjelölésével együtt kerüljön meghirdetésre a pályázati kiírásban.
18. *A kutatók és a társadalom közötti kapcsolat erősítése.* A pályázati kiírások ösztönözzék a kutatókat olyan tevékenységek (például ismeretterjesztés, tudomány-népszerűsítés) végzésére, amelyek élénkítik a társadalom és a tudományos élet képviselői közötti kétirányú kommunikációt, ezzel növelve a kutatói munka társadalmi elismertségét.

3.2. Kutatási pályázatok és ösztöndíjak elbírálási és odaítélési folyamata

19. *A bírálók és a döntéshozó bizottság tagjainak egymástól való függetlensége.* Ugyanaz a szakértő ne vehessen részt egyszerre egy adott pályázat anonim bírálatában és az arról való támogatási döntést meghozó bizottság munkájában is.
20. *A bírálók és a döntéshozó bizottság összetétele.* A külföldi szakértők aránya a szakmai bírálók között érje el a többséget, a döntést meghozó bizottság tagjai között pedig a minimum egyharmados arányt minden egyes beadott pályázat vonatkozásában, kivéve a hungarikumnak tekinthető, nemzetközi szinten nem reprezentált tudományterületeket. A hazai szakértők felkérése során törekedni kell a női kutatók, illetve a vidéki egyetemek és kutatóhelyek megfelelő, arányos képviselésére.

21. *A döntéshozó bizottság tagjainak rotációja.* Külföldi pályázati rendszerekhez hasonlóan a bizottság tagjainak megbízatása határozott periódusra (például: 2-3 évre) szóljon annak érdekében, hogy két egymást követő évben legalább fél-egyharmad arányban eltérjen a végső döntéshozók összetétele.
22. *Elfogulatlanság és összeférhetetlenség.* Egy adott pályázat bírálatában, illetve a kapcsolódó támogatási döntés meghozatalában ne vehessen részt olyan szakértő, aki a pályázat bármely résztvevőjével a tudományterületi sajátosságokat is figyelembe véve összeférhetetlennek tekinthető a pályázat beadását megelőző öt évben végzett tevékenysége alapján.
23. *Transzparencia.* A döntéshozó bizottság tagjainak nevei kerüljenek nyilvánosságra legkésőbb a pályázati periódus lezárását, illetve a szakértők tagságának lejártát követően. Más kutatási ügynökségek mellett a European Research Council is nyilvánosságra hozza a döntéshozó bizottság névsorát az értékelési folyamat lezárulta után (Gurwitz et al., 2014).
24. *Tudományterületekhez alkalmazkodó mérőszámok.* Az egyes pályázatok a korábbi tudományos teljesítmény megítéléséhez, illetve a pályázat teljesítésének ösztönzéséhez olyan mérőszámokra és minőségekre helyezték a hangsúlyt, amelyek illeszkednek a pályázói célcsoport által művelt tudományterülethez. Ez különösen fontos azoknál a pályázatoknál és ösztöndíjaknál, amelyekre több különböző tudományterület képviselői is jelentkezhetnek.
25. *Tudomány-népszerűsítő tevékenység figyelembevétele.* Az áltudományok erősödése miatt egyre nagyobb a kutatók felelőssége a kutatási forrásokat végső soron biztosító társadalmi és adófizetői rétegek hiteles, tudományos alaposágú informálásában. A kétirányú párbeszéd jellemzően erősíti a tudomány és a társadalom képviselői közötti produktív együttműködést is, ezért a pályázatok bírálatában a jelenleginél nagyobb hangsúllyal legyenek figyelembe véve a tudomány-népszerűsítő tevékenységek.
26. *Objektív értékelés.* A pályázatok kizárólag objektíven megítélhető, előre, világosan meghatározott szempontok alapján legyenek elbírálva, kizárva a bírálók, illetve a döntéshozó bizottság jelentős szubjektív hatását. Legyen előzetesen meghatározva és nyilvánosan meghirdetve az is, hogy holtverseny esetén milyen szempontok szerint sorolják be az egyenlő pontszámmal értékelt pályázatokat.
27. *Konstruktív bírálat.* Minden egyes pályázati döntéshez tartozzon informatív szöveges bírálat, amely rámutat a pályázat erősségeire és gyengeségeire, segítve a pályamű elkészítésébe jelentős időt és energiát fektető pályázó további munkáját, adott esetben jövőbeli pályázatokra való sikeres felkészülését.
28. *A pályázó értékelési lehetősége a szakértői bírálatra vonatkozóan.* A bírálók anonimitásának megőrzése mellett a pályázó adhasson hivatalos visszajel-

- zést a bírálatok minőségére vonatkozóan. Ez segíthetné a pályázatot kiíró szervezeteket is abban, hogy magas minőségű, elfogulatlan és konstruktív értékelést adó szakértőket tudjanak felkérni a következő pályázati ciklusban.
29. *A bírálat és a döntés időtartama.* A fokozott tempójú nemzetközi tudományos versenyben a pályázat beadása és a támogatói döntés kézhezvétele között eltelt idő hossza jelentős hatással lehet a pályázat megvalósításának sikerére, ezért fontos, hogy ez a periódus minél rövidebb legyen, a hat hónapot lehetőleg ne haladja meg.
30. *A pályázati döntésről való értesítés időpontja.* Sikeres jelentkezés esetén a kutatónak fel kell készülnie a pályázatban vállaltak teljesítésére, ezért a kiértékelés 2-3 hónappal előzze meg a teljesítési szakasz kezdetét. Ez segít elkerülni a létbizonytalanságot azoknál a kutatóknál, akiknek a fizetését a pályázatból tervezik fedezni, valamint megfelelő időt biztosít az új kutatók felvételéhez szükséges adminisztratív teendők elvégzéséhez.

3.3. Kutatási pályázatok és ösztöndíjak teljesítése

31. *A személyi és dologi költségek arányának harmonizálása.* A pályázat a támogatott kutatás elvégzéséhez biztosítson kellő mennyiségű anyagi forrást mind a személyi juttatások, mind a dologi kiadások finanszírozására.
32. *A tudományos ismeretterjesztés hangsúlyos támogatása.* A pályázati költségvetés külön pénzügyi soron tartalmazzon olyan keretet, amely kifejezetten tudományos kommunikációra, tudomány-népszerűsítésre fordítható.
33. *A pályázati támogatás felhasználásával kapcsolatos adminisztrációs terhek racionalizálása.* A pályázatot elnyert fiatal kutatók a lehető legkevesebb adminisztrációs kötelezettség mellett használhassák fel a számukra megítélt kutatási támogatást. Minden egyes adminisztrációval töltött perc értékes időt vesz el a valós kutatómunkától. Az adminisztratív terhelés radikális csökkentése a nemzetközi ajánlásokban is kiemelt hangsúllyal jelenik meg (URL4).
34. *A támogatott kutató visszajelzési lehetősége a pályázat teljesítésének elfogadásáról szóló értékeléssel kapcsolatban.* A kutatónak mindig legyen módja írásban válaszolni a pályázati beszámoló beküldése után kapott értékelésre, hiszen ez nagymértékben segítheti a teljesítéssel kapcsolatos esetleges félreértések tisztázását is.
35. *Az oktatási teher opcionális csökkentése a pályázat teljesítési periódusa alatt.* A pályázatot elnyert kutatónak legyen módja átmenetileg csökkenteni az oktatási terheit a kutatás futamideje alatt, amennyiben szükséges, akár a támogatási összeg egy részének erre a célra való fordításával, vagy a felsőoktatásban dolgozó oktató-kutatót hátrányosan nem érintő alternatív támogatási konstrukciók révén.

36. *A pályázatok teljesítésének megszakítása.* Igazolható okok miatt (például: gyermekvállalás, tartós betegség) legyen lehetőség a pályázat teljesítési periódusának megszakítására legalább olyan hosszú időtartamra, amely nyit az adott pályázat karrier megszakítás okán a pályázati jelentkezésnél korhatárkedvezményként elfogad.

4. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS ZÁRÓ GONDOLATOK

A fiatal kutatók jellemzően a 30 és 45 év közötti korosztály képviselői, így egyszerűen kell szembenézniük a családalapítás és a sikeres kutatói pálya hosszú távú megalapozása által támasztott kihívásokkal. Az ezeket az életkori sajátosságokat megfelelően figyelembe vevő, támogató pályázati környezet több szempontból is kiemelten fontos. Egyrészt lehetővé teszi, hogy a kutatói pálya vonzóbbá váljon a pályaválasztás előtt álló fiatalok körében; másrészt a családos kutatókat, s különösen a családayai szerepet is betöltő kutatónőket segíti abban, hogy ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a tudományos pályájukon való előrehaladás során.

A munka és magánélet területén való együttes helytállás miatt a fiatal kutatók rendkívül gyakran szenvednek időhiányban. Ezt a problémát a kérdőíves felmérésünkre adott válaszok is visszatérő módon és egyértelműen jelezték (URL2). Éppen ezért különösen fontos, hogy a hazai tudományos környezet kizárólag olyan teljesítmények irányába ösztönözze a fiatalokat, amelyek a nemzetközi pályázati rendszerekben, valamint a nemzetközi tudományos élet által támasztott hosszú távú versenyhelyzetben is előnyt jelentenek. A kizárólag hazai környezetben értelmezhető teljesítmények (a hungarikumnak tekinthető tudományterületektől eltekintve) időt és energiát vesznek el a kutatóktól, hátrányba szorítva őket külföldi kollégáikkal szemben a nemzetközi tudományos életben. A hazai fiatal kutatók tudományos törekvéseit bár közvetve, de jelentősen meghatározzák a pályázati rendszerek által alkalmazott tudományos mérőszámok és minőségjelzők, ebből a szempontból pedig a hazai kutatói pályázatok és ösztöndíjak kiíróinak nemcsak támogatói, de nagymértékű szemléletformáló szerepe és felelőssége is van.

Bízunk abban, hogy a fentebb felsorolt irányelvek felhívják a figyelmet azokra az esetleges hiányosságokra, amelyek kezelése segíthet fokozni az egyes pályázati rendszerek igazságosságát, átláthatóságát és konstruktivitását. A Fiatal Kutatók Akadémiájának tagjaiként elköteleztük magunkat a hazai pályázati rendszerek minőségének javítása iránt, ehhez kapcsolódóan tervezzük az egyes pályázatokra vonatkozó specifikus javaslatok kidolgozását is, amelyhez referenciaként kívánunk tekinteni az ebben a dokumentumban összefoglalt szempontokra és prioritásokra. Nyitottak vagyunk a hazai pályázatok kiíróival való együttműködésre

annak érdekében, hogy közös gondolkodás révén megtörténhessenek azok az átalakítások, amelyek segítségével a hazai fiatal kutatókat érintő pályázati konstrukciók hatékonyabban egymásra épülhetnek, biztosítva a vonzó és fenntartható kutatói életpályamodell hazai megteremtését.

IRODALOM

- Alpár D. – Barnaföldi G. G. – Dékány É. et al. (2019): Fiatal kutatók Magyarországon – felmérés a 45 év alatti kutatók helyzetéről. *Magyar Tudomány*, 180, 7, 1064–1077. DOI: 10.1556/2065.180.2019.7.13, https://mersz.hu/hivatkozas/matud_f25927#matud_f25927
- Gurwitz, D. – Milanesi, E. – Koenig, T. (2014): Grant Application Review: The Case of Transparency. *PLoS Biology*, 12, 12: e1002010. DOI:10.1371/journal.pbio.1002010, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4251823/>
- Lawrence, P. A. (2009): Real Lives and White Lies in the Funding of Scientific Research. *PLoS Biology*, 7, 9, e1000197. DOI: 10.1371/journal.pbio.1000197, <https://journals.plos.org/plosbiology/article/comments?id=10.1371/journal.pbio.1000197>
- von Hippel, T. – von Hippel, C. (2015): Apply or Not Apply: A Survey Analysis of Grant Writing Costs and Benefits. *PLOS ONE*, 10,3, e0118494. DOI: 10.1371/journal.pone.0118494, <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0118494>
- URL1: 2020. évi közalkalmazotti bértábla, <https://szakszervezetek.hu/dokumentumok/kozszozogat/20976-kozalkalmazotti-bertabla-2020-ban>
- URL2: Felmérés a 45 év alatti kutatók helyzetéről, karrierterveiről, nehézségeiről, https://mta.hu/data/dokumentumok/fiatal_kutatok_helyzete_felmeres_eredmeny.pdf
- URL3: III. Fiatal Kutatók Fóruma, <https://mta.hu/fka/iii-fiatal-kutatok-foruma-az-mta-191-kozgyulesenek-kereteben-2019-majus-109535>
- URL4: GYA Statement on Grant Application Mechanisms, <https://globalyoungacademy.net/wp-content/uploads/2015/06/GYA-Statement-on-Grant-Application-Mechanisms.pdf>